# MAIORESCU AND THE LITERARY "NEW DIRECTION"

*Adrian Petre Popescu*
*PhD, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga", University of Sibiu*

*Abstract: Titu Maiorescu, promoter of the "new direction", freemasonic politician, prime minister of Romania, aesthete of rare essences, he appears as disgusted critic, a non-believer in Romanian literature, his pragmatic approach focusing on the critical revival of the forty-eighters doctrine, on its isolation in the political program of the liberal group and in the current of Latinist partisans, an approach coupled with the alternative of the new direction in the Romanian culture from 1867-1868. The program of "Junimea", described after the model of Sorin Alexandrescu – taking on the "competition rule", appears in the research as an ideological program, accepted by the Romanian intellectuals, a construction designed by Maiorescu on three levels: the perfect match between content and for; the inauguration of critical spirit by eliminating the empty forms of unadapted civilization; superiority of truth in exercising the critical spirit by the emancipation from any external constraint, axes turned into positive leverage of the critical spirit which we can find in the literary works published in the magazine "Literary Conversations".*
*Conlusion: Titu Maiorescu leads the "canonical battle" from the Romanian culture by replacing the false direction from 1866 with the new direction of the critical spirit. The image of the theoretician Maiorescu from the research is superimposed with the image of the "producer of cultural discourses and ideological programs of a (conservative) intelligence" as noted by Gh. Manolache. The core of Maiorescu's program focuses on the "New Direction" from the time of Junimea (1867-1973), aiming to eliminate the false culture (the non-culture) from the Romanian literary space by separating arts from politics, science etc. considering that each field of activity has its own "form of utility", a priority that the old direction of "Literary Dacia" had ignored, causing a false culture.*

*Keywords: Culture, Diplomacy, New Direction, Literary Conversations, Competition rule*

George Călinescu semnala, în cazul lui Titu Maiorescu un paradox generat de un fapt aparent imputabil - „îngustimea recepţiunii sale critice, sărăcia sufletească" şi altul operativ pragmatic arta de a transforma această limitare la obiect - într-un avantaj al demersului criticii sale procedurale. Acea doză de platitudine ţine pe Maiorescu la nivelul epocii lui şi-i dă consimţirea contemporanilor. Demersul pragmatic maiorescian, concentrat pe revederea critică a doctrinei paşoptismului şi izolarea ei în programul politic al facţiunii liberale şi în curentul partizanilor latinismului angajat în susţinerea unor realităţi (societatea şi limba) cu programe abstracte este dublat de alternativa noii direcţii în cultura română de la 1867-1868 cu privire la eradicarea acestui viciu radical, neadevărul, prezent în „toate formele de manifestare a spiritului public" de la „aspirări" şi „politică", la „poezie" şi „gramatică". Din perspectiva „opţiunilor startegice", atitudinea lui Maiorescu de radicală negare a direcţiei vechi şi de ignorare a culturii anterioare, preluată en gros de programul „Junimii" pare a



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

respecta ceea ce, în opţiunea lui Sorin Alexandrescu, ţine de „regula concurenţei" recunoscută, în cazul de faţă, în producerea unui „contra-program" polarizant cultural-politic şi de impunere a noului discurs cultural-negator şi reformator, în egală măsură. În programul ermetic al asociaţiei stă pe primul plan acţiunea politică, de câştigare a electorilor prin separarea valorilor seculare de cele spirituale şi dedicarea unei cauze culturale aparent fără îngrădiri ideologice, altfel spus, francmasonice. Proiectul acestui program ideologic, care s-ar fi putut bucura de adeziunea lărgită a intelighentsiei româneşti, de după instalarea lui Carol I, viza o construcţie, proiectată de Titu Maiorescu pe trei nivele: absoluta potrivire între fond şi forme; inaugurarea spiritului critic prin eliminarea formelor goale ale civilizaţiei neadaptate cuprinsului corespunzător; preeminenţa adevărului în exercitarea spiritului critic prin descătuşarea de orice constrângeri exterioare. Axele maioresciene ale acestui program junimist negator sunt transformate în pârghiile pozitive ale spiritului critic prin producţiile literare depozitate în paginile revistei „Convorbiri literare" (1 martie 1867). Aici vom întâlni creaţii, scrise într-o limbă curată şi nepretenţioasă, ale căror teme se potrivesc cel mai bine sensibilităţii româneşti, simple şi adevărate, aşa cum erau ele iniţial prefigurate la „Dacia literară" sau „România literară" a căror direcţie este continuată: Cum lui Maiorescu, dintr-o predispoziţie personală, i se pare că poporul român e apt numai pentru poezia cu „sănătate sufletească", se începe o vânătoare de poeţi fără „simţiri meşteşugite". Aceasta e „direcţia nouă"( Călinescu, 1982, p.420.). Cultivarea valorilor naţionale în marginile adevărului artistic se recunoaşte în principiul masonic de legitimare a valorii absolute, cu toată nuanţa de cosmopolitism şi elitism incumbată. Potrivit acestei opţiuni clasice „nu face cinste naţiunii, în artă, tendinţa naţională, ci numai lucrul izbutit" acceptat ca „punct de întâlnire şi înfrăţire pentru autorii naţionali". Prin acordarea acestui lapsus al „continuităţii culturale" din studiile de început -„În contra direcţiei de astăzi în cultura română" (1868) şi „Direcţia nouă în poezia şi proza română" (1872) - cu principiile politice de la începutul României noi - „Discursuri parlamentare cu privire asupra dezvoltării politice a României sub domnia lui Carol I (1866-1889)" şi „Istoria contemporană a României (1866-1890)", Titu Maiorescu pare pregătit să poarte prima „bătălie canonică" din cultura română. În numele adevărului el va propune despărţirea categorică de trecut prin înlocuirea direcţiei false de la 1866 cu noua direcţie a spiritului critic, demeres radical prin care Titu Maiorescu spera nu doar să probeze falsitatea vechiului canon, ci să „impună unul propriu; şi nu doar în literatură, ci şi în limbă, filozofie, drept, istorie etc"( Manolescu, Piteşti, 2008, p 361.). Limba germană va rămâne pentru el limba care i-a asigurat educaţia, în care s-a format ca om de cultură. Se înscrie la Facultatea



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

de drept, fără frecventarea cursurilor, iar la Sorbona îşi echivalează doctoratul în filosofie cu licenţa în litere în baza lucrării „La Relation. Essai d'un nouveau fondement de la philosophie" (o dezvoltare a tezei de la Giessen). La aceasta mai adaugă teză secundară: „De philosophia Herbarti". Rezultatele nu vor întârzia să apară atunci când Titu Maiorescu dorea să „trezească" lumea românească din letargia ei, orientând-o treptat către cultura şi civilizaţia occidentală, cea care i-a oferit posibilitatea să intre în contact cu creaţiile romanticului Jean Paul şi cu dramaturgia lui Graf August von Platen, să descopere filosofia lui Gotthold Ephraim Lessing, dar şi concepţiile lui Johann Wolfgang Goethe, sau de filosofia ;i captivanta logică a lui Johann Friedrich Herbart, atras fiind de modul în care acesta prelucra conceptele."(Maiorescu,1937, p.221).Ataşamentul lui Maiorescu pentru filosofie este atât de mare încât, la un moment dat, notează în jurnalul său că: „Filosofia e o ştiinţă divină. Orice alt studiu pe de lături lam părăsit acum"( Mehedinţi,1998, p. 92). o remarcă pe care nu o putem trece uşor cu vederea deoarece ea se apropie ca înţeles construcţia filosofică solomon(ară). „Discipolul Maiorescu" se referă la elevaţia spirituală, filosofia depăşind înţelesurile însumate într-un simplu termen al exerciţiului gnostic, deoarece, în dialectica lui, realitatea insuflă spirit în ceea ce este material şi materialitate în ceea ce este sensibil, fapt pentru care o atare relaţie nu se mai află în lucruri, ci în raţiune. „De-abia acum găsesc în clasicii germani atât de multe acorduri cu mine, atât de multe voci înrudite cu a mea"(Maiorescu,1998, p. 92) exclamă discipolul. Din aceste considerente, ştiinţa divină invocată în scrierile zilnice, este mai degrabă atributul Fiinţei Divine /Arhitectului Suprem. „Scrierile din tinereţe" („însemnările zilnice" din jurnalul lui Maiorescu) amintesc de „meticulozitatea" însemnărilor pe care le întâlnim în caietele zilnice ţinute de Regele Carol I. Diferenţa ţine de esenţa şi consistenţa textelor. Dacă „regele" consemnează reperele unor activităţi zilnice, stabilite cu precizie, un fel de „aide-mémoire", fiul lui Ion Maiorescu, şterge urmele oricări legături cu idealurile generaţiei părintelui său. Simion Mehedinţi surprinde această insolită postură maioresciană, de mare îndrumător literar român cu o pregătire filosofică europeană, o solidă, formaţiei poliglote (cunoştea: germana, franceza, engleza, italiana, la care se adăugau binişor greaca şi latina), să fie familiarizat cu marile capodopere ale literaturii universale." (Rusu, 1979, pp. 362-363). În baza acestei erudiţii solide va fi ales membru al Societăţii Filosofice din Berlin, devenind apoi şi colaborator la prestigioasa revista „Gedanke". Nu putem omite din această „ecuaţie formativă", relaţia pe care a avut-o cu celebrii filosofii Victor Cousin şi Ferdinand Lasalle, „maeştri" care îl vor marca şi pe tărâm profesional. Filosofia nu mai pare să fie pentru Maiorescu o disciplină riguros delimitată şi autonomă, pe linie masonică, acesta



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

considerând că „fiecare ştiinţă fiind filosofică” este şi intim legată de orice activitate spirituală. Aşa că „filosofia” nu poate fi o contemplaţie intelectuală a lucrurilor rămânând în acelaşi timp acea ştiinţă a ştiinţelor, ştiinţa iraţională, abstractă şi universală pe care o vrea Maiorescu, în viziunea căruia preocuparea cu fapte izolate este profund antifilosofică. Prin urmare, obiectul filosofiei era clar: să ţină cont de interdependenţa lucrurilor şi să atingă nivelul maxim de abstracţie. Raţiunea din perspectiva maioresciană devine, un sinonim pentru cauză, toate lucrurile în viziunea lui având o cauză, pretutindeni dominând regula şi nicidecum anarhia. Ştiinţa, după Maiorescu, este empirică şi raţională, aceasta din urmă identificându-se în opinia lui cu filosofia. Pentru Maiorescu logica, estetica, metafizica, etica sunt părţi între care există o continuitate, schema maioresciană evidenţiind chiar o evoluţie disciplinară sesizabilă în felul în care el abordează spre exemplu psihologia, căreia îi dedică patru capitole în „Consideraţii filosofice.”

Revenind la fascinaţia începuturilor modernităţii româneşti constatăm că, anul 1860, este cel care îi prilejuieşte lui Maiorescu posibilitatea de a adauga filosofiei o nouă caracteristică fundamentală: capacitatea acesteia de a restructura societatea. Filosofia a renunţat la izolarea ei; ea nu mai există - şi nici nu mai poate exista - ca o ştiinţă riguros determinată cu care te îndeletniceşti în mod sistematic şi exclusiv; acum ea pătrunde în viaţă. Aşa că nu mai surprinde pe nimeni opinia lui Maiorescu potrivit căreia membrii Divanurilor Ad-Hoc ar fi întemeietorii României moderne. El avea convingerea că demersul politic conceput de aceştia ar fi fost exact calea pe care trebuia să o urmeze românii pentru ca ţara lor să devină într-adevăr un stat european. De altfel, junimiştii au intrat în politică şi pentru a se asigura că România urmează întocmai linia trasată de Divanuri. Cele cinci puncte ale programului (respectarea capitulaţiilor, unirea, dinastia ereditară dintr-o familie suverană europeană, neutralitatea garantată de Marile Puteri şi sistemul constituţional), erau puncte susţinute în totalitate de Maiorescu, aspecte pe care el le considera ca fiind esenţiale pentru temelia statul român modern. Probabil că, din cauza acestei pasiuni pentru idealurile românilor, Maiorescu este perceput ca fiind unul din acei oameni de cultură români care a înţeles că, după înfăptuirea Unirii din 1859, o primă cale de consolidare a unităţii naţionale trebuie să fie asigurată de limbă, acceptată ca un „product necesar şi instinctiv al naţiunii” şi de o producţie culturală capabilă să exprime la parametri săi adevăraţi simţirea română pe considerentul că, „poporul, oricât de numeros este, este o fiinţă mărginită individual ca orice om luat în parte”( Maiorescu., 1975, p.124). În lucrarea „Recuperarea unei sincope culturale” Gh. Manolache pledează pentru un Titu Maiorescu, „producător de discursuri culturale şi



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

programe ideologice ale unei inteligenţe (conservatoare) care vor reverbera populist asupra unei evidenţe cultural-politice, etnologic etc, potrivit căreia „singura clasă reală" de la noi rămâne ţăranul român a cărui realitate este suferinţa sub care suspină la presiunea „fantasmagoniilor clasei superiore."( Manolache,, 2008, p. 5).

Dacă am voi să revedem perspectiva programelor ideologice ale subgrupurilor din interiorul Junimii asupra ţăranului român a cărui realitate e suferinţa pricinuită de presiunea modelor şi modelelor suprapuse, am putea observa cum interesul pentru ei variază, crescând spre baza piramidei (grupul executanţilor) . Astfel de la legitimitatea condiţionată şi putere delegată de sursele „autentice ale categoriei", în cazul grupului de conducători (P.P. Carp) la valorizarea lor moderată, mai curând tematică de către guvernatori (Titu Maiorescu) şi la supralicitarea modului de viaţă tradiţional, agricol (Mihai Eminescu). Maiorescu este singurul fondator al „Junimii" care nu este aristrocrat, fiind liderul unui grup (al guvernanţilor) faţă de care se află într-un raport de inferioritate socială. Nefiind proprietar de pământ, este de asemenea singurul care trăieşte de pe urma profesiei sale liberale, cea de profesor şi avocat. S-ar zice că Maiorescu şterge în grup urmele identităţii sale, atât social cât şi teoretic. Burghezul a devenit modelul de comportament al acestui subgrup al unui club aristrocratic iar fiul revoluţionarului de 1848 a devenit teoreticianu contemplării dezinteresate a artei. În cultura română se cunosc puţine exemple ale unei astfel de ştergeri sistematice a urmelor vieţii în operă. (Alexandrescu, Bucureşti, 1999, p.75). Miezul programului maiorescian al „Direcţiei noi" din perioada junimistă (1867- 1973) axat pe îndepărtarea falsei culturi (a non-culturii) din arealul literar românesc are în vedere separaţia artei de politică, ştiinţă etc. pe considerentul că fiecare domeniu are propria „formă de utilitate", prioritate pe care vechea direcţie de la „Dacia literară" o eludase, producând o falsă cultură. Raţionamentul acestui decupaj maiorescian are în vedere „substanţa conţinutului", fiind unul logic-deductiv, cu o „valoare teoretică independentă de utilizare practică". Aceasta înseamnă că „orice politică distinctă de artă, este legitimă, fie ea conservatoare sau liberală", după cum „orice artă care nu se amestecă în politic" este la rândul ei legitimă, fie ea naţională sau „decadentă". După iniţierea în „tainele ezoterice", pe care le va descoperi alături de confraţii junimişti ieşeni, în „Loja Steaua României", în cadrul căreia va primi şi gradele de Companion şi Maestru, observăm în viitoarele demersuri maioresciene o consistenţă în poziţia sa naţionalistă din sfera politică. Este un demers sincer, modern, fără extremisme, sprijinind monarhia constituţională şi militând pentru stabilitate şi ordine într-un stat puternic, pentru formarea unei pături politice oneste şi incoruptibile. Mai mult, se observă o regândire a misiei



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

„deşteptării" poporului printr-un program ideologic de acţiune. Acest lucru este posibil pentru că, aşa cum bine observa Gh. Manolache, „Junimea" construieşte „lumi paralele" prin care programele celor trei cercuri se concurează dar nu îşi încalcă teritoriile, nu se întretaie.

În volumul „Marginalii junimiste" Liviu Papuc, se încumetă în a fixa un portret al criticului de la „Junimea" din Iaşi îmbinând liniile tari ale politicului cu tuşele ateniene ale ideologicului. Spre regretul nostru, confratele Papuc nu ia în seamă valoarea programului ideologic maiorescian. Obligat să păstreze echidistanţa cuvenită între câmpurile de acţiune (politică, artă, ştiinţă, lingvistică estetică, filosofie etc) el va rămâne olimpian; altfel spus, pe deasupra evenimentelor. Optând pentru politică el va fi însă captivul câmpurilor de acţiune şi a diveselor evenimente generate. Din această „abatere" de la program Maiorescu va suferi pierderi irecuperabile, în sensul că vreme de un deceniu nu va mai scrie nimic durabil iar politicianul Maiorescu nu va supravieţui ideologului fiind înfrânt de politicianul profesionist Petre Carp care va trece de la discursul ideologic la reformele politice. Astfel ceea ce mai domină astăzi în cultura română nu este figura olimpiană pe care acesta şi-a construit-o, ci figura spartă, cu unele părţi neatinse, într-adevăr olimpiene. Acestea ţin însă de opera unui sistem ideologic şi normativ construit până la 1871, de a cărui valoare nu ne îndoim. Dându-şi seama că nu mai are nimic valoros de spus, Maiorescu anunţă apusul criticii normative pe care o exersase până atunci. Gh. Manolache vede în studiul „Poeţi şi critici" (1886) o confirmare a epuizării programului său ideologic. Ceea ce urmează ţine de obligaţia ideologică a criticului, aceea de a face ordine în valori, dând fiecărui Cezar al literaturii române - Alecsandri, Eminescu, Caragiale - ceea ce i se cuvine şi, fireşte, de cea masonică. Reţinem, cu titlu de curiozitate, că, în cazul celor patru paragrafe din prefaţa la volumul de „Poezii de Mihai Eminescu", Titu Maiorescu foloseşte, voit, un număr de cuvinte care exprimă „un mesaj cifrat". O probează coperta ediţiei princeps prin vinietele şi frontispiciile utilizate, cu îngeri, făclii, personaje mitologice, cu hexagramă şi pentagramă. Mai mult se consideră că Maiorescu - editorul din umbră - nu a fost străin de un anume cuprins, cifrat prin care poeziile, într-o cronologie aparent aleatorică: „Venere şi Madona", „Mortua est!", „Egipetul", „Noaptea", „Înger de pază", „Împărat şi proletar", „Rugăciunea unui dac", „Înger şi demon", conduc spre altceva decât spre o simplă aranjare tipografică. Se cunoaşte că opt la kabbalah fiind dublu cuaternar, semnifică dureri, nereuşite, doliu. În opinia mea, cele opt creaţii eminesciene, sunt înşiruite în această ordine cu scopul de a fi prezentate într-un cadru de mediere, menit a îndulci relaţia dintre poet şi confrerii. Maiorescu reuneşte aceste mari poeme, de care nimeni nu se îndoieşte, ca opt formule ale transcendenţei. Interesul pentru



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

soarta lor, şi publicarea lor în mare grabă nu putea fi stârnită decât de anunţarea unui Convent masonic, în cadrul căruia prezentarea volumului - în formula planşelor de atelier/masonic - constituiau teme de dezbatere interesante atât pentru iniţiaţi cât şi pentru neiniţiaţi. Să mai consemnăm că, în ciuda unor amatorisme „subiectul" rămâne încă de actualitate şi în mileniul trei, aşa cum se poate din speculaţiile lui Lucian Filip: Poetul va debuta în revista «Familia» – 7 litere – la 25.02.1866, suma cifrelor 30, adică 3 sau de 5 ori 6, chiar şi anul jucîndu-se iar cu 5 şi 7. Dacă mai luăm în coniderare şi titlul poeziei, aşa cum a fost scris atunci («De-aş ave…») vom găsi din nou 7 litere. Recunoaşterea sa ca poet a avut loc la «Junimea», care are iarăşi şi iarăşi 7 litere. Capodopera sa «Luceafărul» (10 litere adică de 2 ori 5) va apărea în revista «Convorbiri literare» la 7.08.1883, sumă de cifre 35, adică 8 sau de 5 ori 7. Şi mai evidente sînt aceste «coincidenţe» în opera eminesciană: cuvinte, titluri, toate poartă ca o povară apăsarea acestui algoritm."( Filip, *Graiul Maramureşului,* februarie 2000.). Luând în calcul şi o atare poziţie metorică, nu putem exclude presupoziţia potrivit căreia volumul ar fi fost şi o formulă literară de împăcare (iertare) găsită de Maiorescu pentru unul din fondatorii societăţii secrete „Carpaţii", societate masonică repudiată la acea vreme. Se pare că Maiorescu era la curent cu faptul că „protejatul său" deranjase până şi unele medii germane, în special prin poezia-manifest „Doina", considerată de apropiaţii lui Eminescu „evanghelia politică a românismului". Practic decizia susţinătorului volumului care a fost publicat de „Editura Librăriei Socec & Comp.", avea să fie surprinzătoare chiar şi pentru poetul Eminescu. Mai mult, demersul tipografic al lui T. Maiorescu a avut parte şi de susţinerea ministrului american la Bucuresti, dr. Eugene Schuyler, un cunoscut jurnalist care locuia în sediul Legaţiei SUA în România, pe care Eminescu l-a cunoscut prin intermediul criticului literar român, în celebrul local - Capşa. Asemenea decizii neaşteptate făceau parte din „surprizele" cu care Maiorescu ne obişnuise încă de pe vremea cutumelor legate de apariţiea oratorului la prelecţiunile poporale din Iaşi, ca să nu mai vorbim de mina atent studiată de fiecare dată când apărea ca orator în public. Logicianul, oratorul, memorialist de excepţie, membrul al Societăţii Literare Române, vicepreşedintele al acesteia şi mai târziu preşedinte al Secţiunii Literare, s-a remarcat şi printr-o viziune politico-diplomatică aparte şi asupra statului, viziune influenţată şi în urma relaţiei strânse pe care o cultiva cu mediul confreriilor. Chiar şi în aceste condiţii atitudinea sa reformatoare nu a fost pe placul generaţiei sale. Ca atare Maiorescu a trebuit să facă faţă la presiunile din afară şi din interiorul frăţietăţii. Edificatoare este, în acest sens, o scrisoarepe care o adresează lui Carp, în 7 mai 1870, în care nu-şi ascunde dezamăgirea pe care o simţea deoarece nu a fost cooptat printre cei ce vor



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

constitui, în aprilie 1870, Guvernul Manolache Costake - Maiorescu, afirmând autoironic că nu are calităţi de „politician eveniment”( Maiorescu, Bucureşti, 2001, p. 363).

Regalist şi conservator convins, după ce deţine funcţia de rector al Universităţii din Bucureşti, ocupă ulterior, succesiv, mai multe portofolii ministeriale, cum ar fi cel de ministru al Cultelor, agent diplomatic la Berlin, ministru de Justiţie şi ministru de Externe, reuşind să devină în final (aşa cum îşi dorise) şi prim-ministru. Lucru de care venerabilii nu erau total străini. În perioada în care a deţinut portofoliu de ministru al Afacerilor Străine, îi cere lui Alexandru Lahovary să depună diligenţele aferente menite a populariza mai intens imaginea României în cele mai importante publicaţii pariziene ale momentului, precum erau „Le temp” şi „Journal des Debats”, demers prin care Titu Maiorescu reia o mai veche practică diplomatică românească, „primirea la Bucureşti a unui jurnalist francez, care urma să redacteze materialele informative despre România.” (Iordăchiţă, Piteşti, 2004, p.211). Maiorescu îi mai cere lui Lahovary multă discreţie, precum rezultă şi din pasajul alăturat: Prea stimate domnule Lahovary. Cantitatea citatului Colegul meu [...] îmi spune că Ministerul de Externe al D-sale putea dispune de Ziarul Temps pentru publicarea a câte unui articol pe lună trimis din partea noastră. Nu aţi putea, în modul cel mai discret, mijlocii ca această veche relaţie să fie reluată? [...]. În aşteptarea răspunsului Dv., sub formă de scrisoare [...], vă rog să primiţi încredinţarea prea deosebitei mele stime. T, Maiorescu(Arhivele Naţionale, Dosar1618/1915, ff. 1/4.)

Cu toate că prezidează Congresul de Pace de la Bucureşti în 1913 - în urma războaielor balcanice, cu toate că era preşedintele Partidului Conservator, Titu Maiorescu este suspectat de legături cu Puterile Centrale, fapt pentru care în vara anului 1915, este supus unei veritabile monitorizări din partea Poliţiei de Siguranţă din cadrul Prefecturii Poliţiei Capitalei. Supravegherea s-a efectuat în perioada 2-18 martie 1915, notele fiind adunate de către Biroul de Cercetări din cadrul Prefecturii Poliţiei Bucureşti, multe de o banalitate stânjenitoare:Comunic: La ora 5 a eşit din casă a luat-o pe str. G-ral Lahovari, Camtoti, Romană şi a intrat la no.147 unde domiciliază dna. Lăzărescu pensionară şi rudă cu dsa. şi la ora 6.20 s-a înapoiat acasă” (A.N.I.C., Dosar 1618/1915, f. 17). Altele, însă, îi prezintă „traseul” un cu grad mare de interes: „Pe la ora 4 p.m. cu automobilul no.170 a venit la Mareşalul Van der Golz însoţit şi de Contele Von dem Buşche (este vorba de baron Von Dem Busske, şeful Legaţiei Germaniei la Bucureşti). Au stat cam 30 minute şi au plecat [...] aceste două persoane au fost urmărite de cei doi agenţi de la Siguranţa Generală. La ora 5 dl. Titu Maiorescu a eşit din casă pe jos şi a parcurs străzile Inocenţei, Surorilor, Arcului,



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

Armenească, a eşit în bdul. Carol până la statuia Rosetti luând-o pe str.Vasile Lascăr şi s-a înapoiat acasă la ora 6. De la această oră n-a mai eşit nicăeri. La ora 10 s-a stins lumina"[1]. Şi totuşi, „efectele programului ideologic pierdut" se resimt fiind identificate de noi în nostalgia lui Maiorescu după serile de vineri din casa lui Pogor când patrona întruniri literare până în noapte târziu. Redăm în acest sens o „însemnare zilnică", în care îi recunoaştem pe o parte dintre fraţii masoni care au răspuns „apelului" său: Altminteri, marţi 28 septemvrie/10 octomvrie 1876, au fost la mine d-nii Angliei Demetriescu, D. Aug. Laurian şi Ştefan Mihăilescu cu Nica şi a fost una din cele mai animate convorbiri până la 12 jumătate noaptea [...] pare a fi ca un început de «Junime» bucureşteană - iar duminică - Ei au fost din nou la mine, cu încă St. Vîrgolici, Bodnărescu şi Verusii, care erau întâmplă tor aici de la Iaşi, şi cu I. Slavici.

După convorbiri literare despre ceea ce este personal şi ce e impersonal în artă, s-a hotărât să ne întrunim o dată pe săptămână la mine şi anume vinere seara[2]. Faptul că atmosfera dezbaterilor cu iz masonic nu se stinsese în totalitate, o probează şi o parte a corespondenţei (1898) sale cu Duiliu Zamfirescu, scrisoare în care Titu Maiorescu face referiri exprese la eseurile confratelui francez Bourge: Fără îndoială, scopul scriitorului este de a-ţi da iluzia despre realitatea vieţii. Tocmai de aceea el nu trebuie să-ţi dea analiza psihologică sub forma de analiză, căci analiza unei realităţi nu este însăşi realitatea, prin urmare nici iluzia ei posibilă, ci o operaţie reflexivă, raţională asupra realităţii ca a unui obiect străin şi supus. Analiza e necesară scriitorului, dar numai ca o lucrare pregătitoare în ascunsul cugetului său.[3]. Este o probă la „dosarul masonic al lui Maiorescu" faptul că maestrul mai exercita încă (prin spiritul său neokantian) o influenţă copleşitoare -politic, moral şi literar- într-o perioadă în care francmasoneria raţionalistă era o putere la nivel european şi mondial. Francmasoneria îndemna pe membrii săi să supună totul cugetării raţionale, ca filtru suprem pentru tot ce au să admită. Idealul consta în a construi o republică universală şi democrată a cărei regină era raţiunea, iar consiliul suprem adunarea înţelepţilor. Aşa cum se poate observa, Maiorescu se află sub această cupolă a filosofiei masonice, raţionalismul lui bazându-se atât pe ştiinţa relaţiilor dintre reprezentări cât şi pe arta cunoaşterii mecanismelor oarbe, a legilor psihologiei, care întreţin relaţia în domenii fundamentale ale cunoaşterii. Maiorescu considera că prin folosirea lor raţională este posibilă libertatea. Împotriva tendinţelor empiriste din

[1] A.N.I.C., Fond D.P.S.G., Dosar 1618/1915, *f. 31.*
[2]Titu Maiorescu, *Însemnări zilnice,* introducere, note, facsimile şi portrete de I. R. Pogoneanu, EdituraSocec & Comp, Bucureşti, 1940, p. 268.
[3]Emanoil Bucuţa, *Duiliu Zamfirescu şi Titu Maiorescu în scrisori (1884-1913),* Editura Casa Şcoalelor,Bucureşti, 1944, p. 348.



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

psihologie şi a psihologismului care absolutizau sentimentele în defavoarea raţiunii, Maiorescu a pledat pentru un concept al vieţii psihice evoluate, prin care înţelegea un mod superior al vieţii psihice. El a pledat şi pentru un concept al vieţii în care sentimentul merge mână în mână cu raţiunea, lăsându-se călăuzit de ea, principiu aplicat şi pe tărâm literar.

Aceste aspect esenţiale din aria ideologiei culturale maioresciene sunt surprinse, cu acurateţe de Gheorghe Manolache atunci când se referă la polemicile maioresciene. Să mai adăugăm şi faptul că Maiorescu avea să-şi atragă multe antipatii de pe urma polemicilor sale. Astfel, în „Oratori, retori şi limbuţi", ajunge să fie caustic vizavi de clasele politice, precizând că: pentru omul politic al unui stat constituţional darul de a vorbi este în orice caz o însuşire de mare însemnătate [...]. Îndeosebi trebuie notat efectul ce un cuvânt potrivit, rostit la momentul potrivit, îl produce în opinia publică [...]. Discursul nu mai are trecere decât în măsura competenţii şi autorităţii celui ce-l produce, îmbelşugate înfloriri literare, afirmările nemotivate, necum frazele înşirate fără rost nu mai pot întâmpina vechea favoare, poate nici vechea indulgenţă. Rămân ca un posibil model polemicile sale cu junimiştii, cum ar fi şi una dintre acestea purtate cu Zamfirescu: De mult era cunoscută cererea unor socialişti poporanişti, cari se amestecaseră în ale esteticii şi îndemnau pe scriitori să se ocupe exclusiv de mizeria claselor de jos şi de vinovăţia celor de sus. Dar dacă toate tendinţele şi intenţiile utilitare sunt dăunătoare în artă, cel puţin tendinţa învrăjbirii claselor a rămas cu desăvârşire stearpă în producerea de opere frumoase, consideră, cu justeţe, Titu Maiorescu în „Răspuns la discursul de recepţiune a d-lui Duiliu Zamfirescu rostit la Academia Română la 16 mai 1909." fapt ce va fi confirmat, după cum subliniază Gh. Manolache, „odată cu instaurarea în anii'48 a dictaturii proletariatului în România". Şi ce nu putea face românul în prima jumătate a secolului al XIX-lea? -se întreba Mircea Eliade cu referire la generaţia lui Maiorescu - Putea face un Stat şi l-a făcut; putea să facă reforme sociale care „să înmărmurească Europa"; putea să facă o nouă limbă românească; omenii noştri voiau să întreacă Europa, ei se simţeau zorii unei „noi umanităţi", începeau o nouă istorie (Eliade, 1990, p.168.). Programul ideologic al lui Maiorescu, felul în care s-au produs intervenţiile lui în dialectica vieţii culturale româneşti din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, motivele care i-au generat începuturile, expansiunea sau, după caz, declinul; ecoul sau avatarurile lor, acestea sunt datele adevărate ale biografiei sale. Privită în perspectiva timpului, însemnătatea criticului literar Titu Maiorescu apare în toată semnificaţia ei istorică. Calea croită de Maiorescu este aceea a unei „critice estetice" concentrate în expresie, normativă, prin intermediul căreia a promovat, cu



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)

tact şi artă, „independenţa operelor literare autentice, indiferent de natura conţinutului lor.”(Drăgan,1978,pp.138-139). Aşa că „meritul lui Titu Maiorescu” nu trebuie căutat în vreo formulă estetică împrumutată sau adaptată, ci în programul său ideologic al cărui principal rol constă în faptul că a lovit într-o producţie submediocră, limitând-o, impunând criterile calităţii artistice în literatură, criteriile politice în viaţa politică românească şi în diplomaţie. şi mai cu seamă, că a respins falsitatea formelor de împrumut argumentându-şi poziţia radicală prin exemplu Constituţiei franceze, pe care o considera bună pentru francezi, discutabilă însă în ceea ce priveşte stadiul nostru de organizare politică. Maiorescu a demonstrat că pentru a „forma pe alţii şi pentru a reforma trebuie să te formezi cît mai serios întîi pe tine însuţi.”(Negoiţescu,1991, p.104) Într-o frază sintetică, Tudor Vianu fixează, la rându-i, personalitatea prodigioasă întemeietorului junimist: „om de principii şi de aplicaţii; o întrunire de funcţiune şi de atribuţii destul de rară în vremea lui.”(Vianu,1972, p.334)

**References:**

Alexandrescu, Sorin, *Privind înapoi, modernitatea*, Editura Univers, Bucureşti, 1999.
Bucuţa, Emanoil, *Duiliu Zamfirescu şi Titu Maiorescu în scrisori (1884-1913*), Editura Casa Şcoalelor,Bucureşti, 1944.
Călinescu,George, *Istoria literaturii române de la origini pâna în prezent*, Editura Minerva, Bucureşti, 1982.
Drăgan, Mihai, Lecturi posibile, Editura Junimea, Iaşi,1978.Eliade, Mircea, *Profetism românesc..România în eternitate*, Editura Roza Vânturilor, Bucureşti,1990.
Filip, Lucian ,*Mihai Eminescu despre Mihai Eminescu*, în: Graiul Maramureşului, februarie 2000.
*Georgescu, Paul, Titu Maiorescu, Critice, Antologie,* Editura pentru Literatură, Bucureşti,1966.
Iordăchiţă, Costel , *Familia Lahovart. Ascendenţă şi destin politic*, Editura Carminis, Piteşti, 2004.
Manolache, Gheorghe, *Recuperarea unei sincope culturale*, Editura Techno Media, Sibiu, 2008.
Manolache,Gheorghe, *Viaţa Românească 1906-2006*, Transilvania, 2006.
Manolescu, Nicolae, Istoria critică a literaturii române. 5secole de literatură, Editura Paralela 45, Piteşti, 2008.
Maiorescu, Titu, Discursuri *parlamentare cu priviri asupra dezvoltării politice a României sub domni lui Carol I, vol. I (1866-1876)*, Editura Albatros, Bucureşti, 2001
Maiorescu, Titu, *Jurnal şi epistolar*, Studiu introductiv de Liviu Rusu, Editura Minerva, Bucureşti,1989.
Maiorescu, Titu, *Scrieri din tinereţe (1858–1862*), Editura Dacia,Cluj-Napoca, 1981
Maiorescu, Titu, *Însemnări zilnice*, Editura SOCEC & Comp, Bucureşti, 1937.
Mehedinţi, Simion, *Premise şi concluzii la Terra. Amintiri şi mărturisiri*, Editura „Viaţa Românească”, Bucureşti,1998.
Negoiţescu,, I. *Istoria literaturii române (1800-1945)*, Editura Minerva, Bucureşti, 1991.
Pogoneanu, I. R. *Titu Maiorescu, Însemnări zilnice, introducere, note, facsimile*, EdituraSocec & Comp, Bucureşti, 1940.
Rusu, Liviu, *Scrieri despre Titu Maiorescu*, Editura Minerva, Bucureşti, 1979.
Vianu, Tudor, *Scriitori români*, , Editura Minerva, Bucureşti, 1972.
Arhivele Naţionale Istorice Centrale, Fond Direcţiunea Poliţiei şi Sigurantei Generale, Dosar1618/1915, ff. 1/4.
A.N.I.C., Fond D.P.S.G., Dosar 1618/1915, f. 17..
A.N.I.C., Fond D.P.S.G., Dosar 1618/1915, f. 31.
Biblioteca Academie Române , Fond: Titu Maiorescu, S. 109, (1) / XV.



BDD-A23155 © 2016 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:00 UTC)